

**Gyenizse Krisztina**

## **DUDAR 2012-BEN**

### **A KÉRDŐÍVES VIZSGÁLAT EREDMÉNYEI**

Dudart először, 1937-ben azért keresték fel magyar, angol és német kutatók, hogy megfigyeljék az akkori parasztság kulturális változásait. Tekintve, hogy az egész országot nem állt módjukban felmérni, olyan területet kellett választani, mely a legközelebb áll a valóságos magyar helyzethez, vagyis: olyan „mintát” kellett választani, melynek jellemzői a legközelebb állnak a populáció, vagyis Magyarország jellemzőihez, és Tomori Viola ezt Dudarban vélte felfedezni. 2012-ben, falutanulmányozás céljából ismét kutatás indult Dudaron, melyet szintén szegedi kezdeményezésre, szegedi hallgatók végeztek. A cél most is az volt, hogy felfedjük a mai falusi társadalom általános jellemzőit.

A Dudaron végzett terepmunka alkalmával az interjúzás, mentális térképezés és megfigyelés mellett a kérdőíves lekérdezés módszerét is használtuk. A kérdezés egy előre megszerkesztett, standard strukturált kérdőívvel ment végbe, melyet a kutatók személyesen kérdeztek le a kiválasztott dudari lakosoktól.

A mintaválasztásnál csak a dudariak lakcímei álltak rendelkezésünkre. Annak biztosítása érdekében, hogy megfelelő elemszámmal dolgozhassunk, rétegzett mintát vettünk a lakosok lakcímei alapján. A hallgatók egyenként 56 lakcímből álló területet kaptak, melyen belül véletlenszerűen kerültek kiválasztásra az alanyok, odafigyelve arra, hogy a nem és a korcsoportok megoszlása lehetőleg arányos legyen. A három nap alatt így összesen 137 dudari lakos került lekérdezésre.

A kérdések többek között kiterjedtek a korra, foglalkozásra, a foglalkozás helyére, iskolai végzettségre, családi állapotra, valamint a családszerkezetre is. A kérdőívből adatokat nyertünk továbbá a kérdezettek felmenőiről (nagyapák, nagyanyák, szülők származása és foglalkozása) a házastársakra (származásukra, foglalkozásukra, iskolai végzettségükre, rokonságuk lakhelyére) és a gyermekeik jellemzőire (életkor, státusz, lakhely, foglalkozás, házastársak/élettársak, s azok származási helye).

A papír alapon lerögzített adatokat számítógépre rögzítettük, majd az adatbázisból statisztikai elemzéseket alkalmazva az összefüggéseket feltártuk. A kapott eredményeket az alábbiakban mutatjuk be.

## 1. A FOGLALKOZÁSI SZERKEZET ÁTALAKULÁSA

### A nagyapák generációja

A mintában az átlagéletkor 55 év, és ez alapján a kérdezettek nagyapáinak és apáinak átlagéletkorára is becslést tehetünk. Ezek szerint a nagyapák az 1920-1940-es években lehettek legaktívabbak. Származásukat tekintve érezhető a falu zártságának fellazulása, melyet már az 1930-as években is tapasztalhattak az akkori kutatók. A kérdezettek nagyapái nagyobb arányban voltak nem dudariak, mint dudari születésűek. (1. táblázat)

Nagyapák származási helye (N=229)	
Dudari	38%
Dudar környéki	24%
Nem környékbeli	38%
Összesen	100%

1. táblázat

Erre az időszakra tehető a falu gazdasági fellendülésének kezdete, mely a népességszám növekedését vonta maga után. A nagyapák idejében a legszélesebb foglalkozási terület a mezőgazdaság volt (64%), ezután következett az ipar és a szolgáltatói szféra. A bányászat ekkor még csak a kezdeti, bánya-kutatási szakaszában volt a területen, ennek tudható be a bányászat területén dolgozók alacsony száma is (8%), feltehetőleg ők voltak azok, akik az akkori próbafúrások és kutatások során segédkeztek. (2. táblázat)

Nagyapák foglalkozási területe (N=182)	
Mezőgazdaság	64%
Bányászat	8%
Egyéb ipar	13%
Közszféra	1%
Szolgáltató	13%
Egyéb	1%

2. táblázat

A származási helyeket tekintve ekkor még nem látható számottevő különbség abban, hogy a fő megélhetési forrás különbözne a kérdezettek nagyapáinak származási területe szerint, általában a mezőgazdaság volt a fő megélhetési terület, viszont a máshonnan betelepültek esetében aránya kisebb. (3. táblázat)

<b>A nagyapák foglalkozási területe származásuk helye szerint</b>						
	Mezőgazdaság	Bányászat	Egyéb ipar	Szolgáltató	Egyéb	Összesen
Dudari (N=77)	80%	10%	7%	3%	0%	100%
Dudar környéki (N=31)	39%	3%	32%	19%	7%	100%
Nem környékbeli (N=69)	59%	6%	13%	22%	0%	100%

3. táblázat

### Az apák generációja

Egy generációval később, a kérdezett apjának származási helyénél sem mutatkozik nagy változás. Még mindig jellemzően többen vannak azok, akik más (közelebbi vagy távolabbi) területről érkeztek Dudarra (58%), mint azok, akik születésüktől fogva helybeliek. (4. táblázat)

<b>Apák származási helye (N=136)</b>	
Dudari	42%
Dudar környéki	27%
Nem környékbeli	31%
Összesen	100%

4. táblázat

Abban az időben, mikor már a kérdezett apja is aktív dolgozó volt – tehát körülbelül az 1950-es évektől az 1970-es évekig – több változás is megfigyelhető, leginkább a foglalkozások terén. Erre az időszakra tehető a TSz-esítés és az iparosítás, a munkás népesség arányának növekedése. Ekkor Dudaron a mezőgazdaság területén való elhelyezkedés 37%-kal esik vissza. Ezzel egy időben 27%-ra emelkedik az ipar területén munkát vállalók száma, valamint teljes erővel beindul a bányászat is. Ez korábban a nagyapák 8%-ának volt választott foglalkozási területe, most pedig, az apák idejében ez az arány megnő, már a foglalkoztatottak 30%-át teszik ki. (5. táblázat)

<b>Apák foglalkozási területe (N=135)</b>	
Mezőgazdaság	27%
Bányászat	30%
Egyéb ipar	27%
Közfelfűrés	5%
Szolgáltató	7%
Egyéb	4%
Összesen	100%

5. táblázat

## A megkérdezettek generációja

Az időben következő szintre érve, az 1980-as évektől a 2000-es évekig tartó időszakra tehetjük a megkérdezettek legaktívabb időszakát. Közöttük ismét a más területről érkezők vannak többen. 15% azon dudariak aránya, akik kisgyermekkorukban költöztek a faluba, tehát szüleik voltak azok, akik konkrét céllal vezérelve, vélhetőleg a bánya vagy az ipar miatt költöztek a faluba. Ennél jóval nagyobb, 37% a felnőttkorban a faluba érkezők aránya, valószínűleg többségükben szintén a munkalehetőségek miatt vándoroltak be. (6. táblázat)

<b>A kérdezett származási helye (N=137)</b>	
Dudaron született, azóta is itt él	42%
Dudaron született, de lakott másutt is	6%
Nem Dudaron született, de kisgyermekkorától itt él	15%
Nem Dudaron született, iskoláskorában vagy már felnőttként került ide	37%
Összesen	100%

6. táblázat

A rendszerváltás az egész országban változásokat eredményezett, s ez alól Dudar sem volt kivétel. A Bakony Művek már a '90-es évek elején megszűnt. A bánya bezárása ugyan nem volt ilyen gyors, a rendszerváltás után még évekig működött, de végül az is megszűnt. A munkanélküliség szinte egyik napról a másikra ütötte fel a fejét a községben, így érdekes, és a korábbi évtizedekhez képest merőben új jelenség volt a faluban, hogy míg fél évszázadon át Dudar volt az a hely, amely vonzotta és fel tudta szívni a munkaerőt, addig a rendszerváltás után ez éppen ellenkezőjére fordult át – a dudariaknak kellett kivándorolni és más településeken munkát vállalni. A kérdezettek utolsó munkahelye már az esetek több mint felében volt más településen. (7. táblázat)

<b>A kérdezett Dudaron dolgozik/dolgozott legutoljára? (N=135)</b>	
Nem	59%
Igen	41%
Összesen	100%

7. táblázat

A munkahelyeket tekintve a kérdezettek jelenlegi vagy utolsó foglalkozása 41%-ban az iparban volt, második legnépesebb foglalkozási terület a szolgáltatást nyújtóké volt 31%-kal. (8. táblázat) Az 1990-es és 2000-es években a mezőgazdaság és a bányászat már kiesett a foglalkozási területek közül. A megkérdezettek közül nem volt olyan válaszadó, aki a mezőgazdaságot jelölte volna meg legutóbbi

munkaterületének. Ez természetesen nem azt jelenti, hogy senki sem foglalkozik már mezőgazdasággal a faluban, mindössze érzékelteti a gazdálkodó tevékenység radikális visszaszorulását.

<b>A kérdezett legutóbbi foglalkozási területe (N=135)</b>	
Bányászat	10%
Egyéb ipar	41%
Közsféra	11%
Szolgáltatás	31%
Egyéb	7%
Összesen	100%

8. táblázat

Azon keveseknek, akik a bányászatot jelölték meg legutóbbi foglalkozásul, az átlagéletkora a mintában 67 év. Ezen adat alapján pedig valószínűsíthető, hogy akik a bányászatban voltak legutóbbra foglalkoztatva, azok onnan is mentek nyugdíjba. Ha korcsoportonként nézzük meg, hogy az egy korosztályba tartozók milyen munkát választanak, akkor is azt az eredményt kapjuk, hogy a megadott három korcsoportban (fiatal, középkorú és felnőtt) első helyen az ipari, második helyen pedig szintén a szolgáltatói szféra szerepel. (9. táblázat)

<b>Az egyes korcsoportok fő foglalkozási területe</b>			
	fiatal (N=34)	középkorú (N=57)	idős (N=44)
Bányászat	0%	9%	18%
Egyéb ipar	44%	39%	41%
Közsféra	15%	12%	7%
Szolgáltatói szféra	29%	37%	25%
Egyéb	12%	4%	9%
Összesen	100%	100%	100%

9. táblázat

## 2. AZ ISKOLÁZOTTSÁGI SZINT EMELKEDÉSE

A kérdezett felmenőinek iskolai végzettségét azért vizsgáltuk meg, hogy lássuk, vajon a szülők, illetve nagyszülők iskolai végzettsége mennyiben tér el a jelenlegi tendenciáktól. A nagyapák – a század első felében – többnyire alacsony végzettséggel, legtöbbször 4 elemivel rendelkeztek, mintánkban 79%-uk legfeljebb alacsony végzettségű. (10. táblázat)

<b>Nagyapa iskolai végzettsége (N=122)</b>	
Legfeljebb alapkfokú	79%
Középfokú	18%
Felsőfokú	3%
Összesen	100%

10. táblázat

Az apáknál az alapkfokú iskolai végzettségük száma már kevesebb, és ezzel együtt emelkedik a középfokú végzettséget szerzők aránya. (11. táblázat)

<b>Apa iskolai végzettsége (N=126)</b>	
Legfeljebb alapkfokú	60%
Középfokú	39%
Felsőfokú	1%
Összesen	100%

11. táblázat

Az alapkfokot végzettek aránya időben előre haladva a kérdezetteknel tovább csökken, és a középszinten végzettek kerülnek túlsúlyba, tehát látható, hogy az általános iskolázottsági szint folyamatosan emelkedett Dudaron. (12. táblázat)

<b>A kérdezett iskolai végzettsége</b>	
Legfeljebb alapkfokú	30%
Középfokú	64%
Felsőfokú	6%
Összesen	100%

12. táblázat

A házassági szokásokat tekintve az iskolai végzettség tükrében nemenként eltérő összefüggéseket láthatunk. Vizsgálatunkból kiderül, hogy az alapkfokú végzettséggel rendelkező nők elsősorban szintén legfeljebb alapkfokú végzettségű férfiakat választottak (60%). A középfokú végzettséggel rendelkezőknél ugyanez a tendencia érvényesül: ha a nő középfokú végzettséggel rendelkezik, akkor valószínűbb, hogy párjául is hasonló végzettségű férfit választott (76%). (13. táblázat)

Házasodási szokások az iskolai végzettség tükrében					
A kérdezett neme		A házastárs iskolai végzettsége			Összesen
		Legfeljebb alafokú	Középfokú	Felsőfokú	
Férfi	Legfeljebb alafokú (N=5)	100%	0%	0%	100%
	Középfokú (N=35)	54%	37%	9%	100%
	Felsőfokú (N=4)	0%	100%	0%	100%
Nő	Legfeljebb alafokú (N=35)	60%	40%	0%	100%
	Középfokú (N=40)	14%	76%	10%	100%
	Felsőfokú (N=4)	0%	75%	25%	100%

13. táblázat

### 3. A LEGÚJABB GENERÁCIÓ: A KÉRDEZETTEK GYERMEKEINEK JELLEMZŐI

#### A gyermekek státusza

Adatbázisunkból képet kaphatunk a kérdezettek gyermekeinek jellemzőiről is.<sup>1</sup> A kérdezettek válaszai alapján közel háromszáz gyermekről van ismeretünk, beleértve nemüket, korukat, iskolázottságukat, lakhelyüket, foglalkozási területüket, házastársukat és házastársuk lakhelyét.

A gyermekek egy része még iskolába jár, őket nem vettük be a vizsgálat ezen részébe, de döntő hányaduk – körülbelül kétharmaduk – már nem tanul, tehát a munkapiac aktív (vagy inaktív) tagja. (14. táblázat)

A gyermekek iskolai státusza (N=293)	
Még nem jár iskolába	8%
Általános iskolás	10%
Középiskolás	4%
Főiskolás, egyetemista	5%
Már nem tanul	3%
Már nem tanul általános iskolát végzett	18%
Már nem tanul középiskolát végzett	39%
Már nem tanul főiskolát, egyetemet végzett	13%
Összesen	100%

14. táblázat

<sup>1</sup> A kérdőívben a gyermekekre vonatkozó kérdések az első öt gyermekre vonatkoztak.

A gyermekekre vonatkozó foglalkoztatottsági adatokból képet kaphatunk arról, hogy a gyermekek általában merre orientálódnak, vannak-e olyan területek, melyeket kiugróan magas számmal választottak, illetve mely gazdasági ágazatokban dolgoznak leginkább. Ezen kívül a lakhely szerinti megoszlást is érdemes megvizsgálni.

### A gyermek iskolázottsága

Dudar óvodával és egy általános iskolával rendelkezik, ezért nem meglepő, hogy a dudariak többsége (83%) a dudari iskolába iratja gyermekét, a többi település említési gyakoriságát a 15. táblázat tartalmazza.

<b>A gyermek az általános iskolát ezen a településen végezte</b>	
	N
Dudar	171
Bakonynána	3
Bakonyszentlászló	6
Belgium	2
Gic	1
Kenderes	3
Nagyesztergár	1
Németország	4
Százhalombatta	5
Székesfehérvár	1
Várpalota	3
Veszprém	5
Zirc	2
Összesen	207

15. táblázat

Középiscolát a tanulók általában a közelben választanak, legnépszerűbbek a zir-ci (38%) és veszprémi (28%) középiskolák, a további említéseket a 16. táblázat tartalmazza. Az egyetemet, főiskolát végzetteknél nincs egyértelmű cél, ennél a választásnál leginkább a földrajzi közelség dominál, illetve az, hogy a felvételiző mit szeretne tanulni.



<b>A gyermek a középiskolát ezen a településen végezte</b>	
	N
Ajka	6
Balatonfüred	2
Balatonfűzfő	2
Belgium	1
Budapest	3
Dunaújváros	1
Érd	1
Esztergom	2
Győr	5
Keszthely	1
Kisújszállás	3
Mór	1
Németország	2
Pápa	8
Százhalombatta	2
Szeged	1
Székesfehérvár	4
Várpalota	7
Veszprém	43
Zirc	59
Összesen	154

16. táblázat

A felsőfokú intézmények választásakor Budapestet választották a legtöbben (33%), az ezen kívül választott egyetemek és főiskolák szinte kivétel nélkül a Dunántúlon vannak, második és harmadik legtöbbet említett városok Veszprém (14%) és Győr (14%). (17. táblázat)

<b>A gyermek az egyetemet, főiskolát ezen a településen végezte</b>	
	N
Budapest	14
Dunaújváros	2
Győr	6
Miskolc	1
Németország	1
Pécs	1
Sopron	1
Szeged	3
Székesfehérvár	4
Szombathely	2
Veszprém	6
Zirc	1
Összesen	42

17. táblázat

Javuló képet mutat az egyetemet végzettek száma a gyermekek körében. Szüleiknél a felsőfokú végzettségük viszonylag kevesen voltak, tehát elmondható, hogy a falu lakossága az iskolai végzettség tekintetében felfelé mobil. A kérdezettek körében 6% volt a felsőfokú képesítéssel rendelkezők aránya, ehhez képest a gyermekeknél ez az arány már több mint a kétszerese, 19%. (18. táblázat)

<b>A gyermek iskolai végzettsége (N=213)</b>	
Legfeljebb alapkú	27%
Középfokú	54%
Felsőfokú	19%
Összesen	100%

18. táblázat

### **A gyermek foglalkozási területe**

Az iskolázottsági eredményekhez illeszkedik a foglalkozási területek kiválasztása is: a kérdezettek gyermekei legtöbbször olyan területen helyezkedtek el, melyek középfokú végzettséget követelnek meg, legmagasabb arányban szakmunkások és betanított munkások. A Dudaron élők közül 36% szakmunkás és 31% betanított munkás. A már nem Dudaron élőknel is a legmagasabb a szakmunkások aránya, de itt már megjelennek a diplomához kötött állásban elhelyezkedők, és az egyéb szellemi dolgozók is. Az alsó- és középvezetők száma mindkét esetben alacsony. A mezőgazdaság visszaszorulása a gyermekek szintjén is látszik, csak kevesen

jelölték meg gyermekük foglalkozásának ezt a foglalkozási ágat. (19. táblázat)

<b>A gyermek foglalkozása és lakhelye</b>		
	Dudaron lakik (N=83)	Máshol lakik (N=95)
Gazdálkodó	4%	2%
Kereskedő	0%	4%
Szolgáltató	1%	4%
Szellemi szabadfoglalkozású	1%	3%
Középvezető	0%	1%
Alsóvezető	4%	1%
Diplomához kötött	5%	23%
Egyéb szellemi	11%	11%
Szakt munkás	36%	26%
Betanított munkás	31%	15%
Segéd munkás	5%	2%
Szakképzetlen	2%	8%
Összesen	100%	100%

19. táblázat

Az alábbi táblázat adataiból látszik, hogy azon gyermekek, akik diplomával rendelkeznek, nagyon kis arányban tudnak elhelyezkedni Dudaron olyan állásban, mely megfelelne a felsőfokú végzettségüknek, máshová kell költözniük ahhoz, hogy végzettségüknek megfelelő állást tudjanak betölteni. (20. táblázat)

<b>A gyermek lakhelye és iskolai végzettsége</b>			
	Dudaron lakik	Máshol lakik	Összesen
Alapfokú (N=58)	50%	50%	100%
Középfokú (N=113)	53%	47%	100%
Felsőfokú (N=39)	28%	72%	100%

20. táblázat

A faluból való kivándorlásnak a megélhetésen túl indikátora lehet még a házastárs származásának helye is. A mintában a válaszadók gyermekeinek 65%-a rendelkezik házastárssal vagy élettárssal. Abban az esetben, ha a gyermek Dudaron lakik, jellemzőbb, hogy a párja is Dudari, vagy Dudar környéki. Ha viszont lakhelye már nem Dudar, hanem elköltözött, megfigyelhető, hogy ebben az esetben a párjuk is máshová valósi. Tehát a párválasztás és a lakóhely választás tekintetében azt a következtetést tehetjük, hogy a gyermek elvándorlására hatással van az, ha párjuk messzebről származik, tehát a gyermek ebben az esetben mobilabb. (21.

táblázat)

<b>Gyermek házastársának, élettársának származási helye</b>				
	Dudari	Dudar környéki	Nem környékbeli	Összesen
Dudaron lakik (N=51)	47%	31%	22%	100%
Máshol lakik (N=86)	7%	36%	57%	100%

21. táblázat

Ha ezt a folyamatot nemek szerint is megvizsgáljuk, azt kell mondanunk, hogy a lakhely választása terén inkább a férfi lakhelye, illetve költözési szándéka a döntő, a nők pedig többnyire követik párjukat. (22. táblázat)

<b>A gyermek lakóhelye és házastársának lakóhelye</b>					
Gyermek neve		Gyermek házastársának, élettársának származási helye			
		Dudari	Dudar környéki	Nem környékbeli	Összesen
Férfi	Dudaron lakik (N=32)	44%	34%	22%	100%
	Máshol lakik (N=41)	5%	34%	61%	100%
Nő	Dudaron lakik (N=19)	53%	26%	21%	100%
	Máshol lakik (N=45)	9%	38%	53%	100%

22. táblázat

#### 4. CSALÁDSZERKEZET DUDARON

Ahhoz, hogy a mai kor családtípusát jellemezhessek és megérthessük, vissza kell tekintenünk a korábbi időszakokra is. Nem túl messzire visszanyúlva relevánsnak tartom a 19. század elejének családjáról pár szót szólni. E kor fő családtípusa a parasztszalád volt. Erdei szavait idézve: „*Paraszt: több ez mint rend, osztály, vagy nép, olyan közös sors ez, amely rendek alatt, osztályok között és népek fölött kísérteties egyformaságot, közös múltat és jövőt jelent, akkor is, ha maguk a parasztlak mit sem tudnak róla. Külön társadalom a parasztlak: önálló életű kisebb körű világ, amely bele is illeszkedik a társadalom nagyobb körébe, de el is szigeteli magát attól; szóval: társadalom a társadalomban.*” (Erdei 1973:14) A parasztlak család patriarchális család. Élén a legidősebb férfi állt, vagy a hagyományokkal szakítva a legmunkabíróbb, hiszen tőle függött a család megélhetése. Az érzelmi alapon való

családszerveződés ebben az időben még nem jelentkezett. Az egyesülés alapja a föld és a jószág volt, s ennek következtében a párválasztást is ezek a szempontok határozták meg. Nem véletlen a régi mondás: föld a földhöz házasodik. „*Parasztok életének a föld az első törvénye. Ez a természet, amely minden pillanatban uralkodik rajta, ez a termő valóság, amely termelő szolgává teszi és ez a műhely, amely örökös munkával köti magához.*” (Erdei 1973:18) A paraszti családban több generáció élt együtt, a gyerekszám pedig jellemzően magas volt.

A paraszti család mellett és után kezdett kialakulni a polgári család, melyet a kapitalista termelési mód térhódítása hívott elő. A polgári társadalomban felértékelődik maga az ember, aki saját képességeinek és munkájának következtében emelkedik fel, s így válik szabadabbá, mint a mezőgazdaságban dolgozó paraszt. A polgárt „*már nem kötik a családi tradíciók, a rang, a cím – hiszen jellemző módon nem is rendelkeznek vele – azt választja társának, akit akar.*” (Novák 2009:18) A korábbi családtípusokkal ellentétben itt a nő már nem csak egy újabb munkás kezdet takar, hanem társa lesz férjének, s habár nem dolgozik, a háztartás ellátásáért ő felel. A gyermekeknek most először van gyermekora, mely az életre készíti fel őket, s nem kell már 4-5 évesen munkába állniuk.

A már inkább a 20. század második felében jellemző munkás-családot is a polgári társadalom szülte, és sokban hasonlít a polgári családhoz. Itt is az apa a családfő, a párválasztás szintén érzelmi alapon történik, viszont maga a munkástársadalom olyan sokrétű volt, hogy ez a családtípus sem volt teljesen egységes. Az elit munkáscsaládokban a feleség nem dolgozott, úgynevezett háztartásbeli volt, s a család gyakran lakott külvárosi családi házakban. A kevésbé megfizetett, segédmunkás és betanított munkások jellemzően a szegény paraszti családok szülöttjei voltak, akik azért voltak kénytelenek a városban munkát keresni, mert nem rendelkeztek elég földdel a megélhetéshez, s biztosabbnak látták a kevés, ám mégis rendszeres bért. Ezekben a családokban rendszerint már a nők is dolgoztak, így vált kétkeresőssé ez a családmódel. A gyermekek szintén hamar munkába álltak egy-egy szakma gyors kitanulása után. (Novák 2009)

A rendszerváltás után a nukleáris család típus vált uralkodóvá Magyarországon, s a korábbi nagycsalád már csak elvétve figyelhető meg. Ezen típus napjainkban is a leggyakoribb családfórmának tekinthető. A család két kereső szülőből, és a velük élő kiskorú, eltartott gyermekekből áll. Miután a gyermekek felnöttek, kirepülnek, új otthonban új családot alapítanak, s a szülők egyedül maradnak. (Novák 2009) Vizsgálatunkból kitűnik, hogy ez a nukleáris család már vidéken, így Dudaron is megjelent.

A kérdezettek elmondása alapján a felmért 137 háztartáshoz összesen 274 családtag tartozik. A leggyakrabban említett családtag a házastárs volt, mely a háztartások 82%-ban fordul elő, valamint az élettárs, mely 36%-ukban van jelen. A családok 31%-ában él olyan gyermek, aki még nem alapított családot. Ezek az adatok két okból adódhatnak: egyrészt, mint láttuk, a mintában az átlagéletkor magas, tehát nagy esély van arra, hogy a már felnőtt gyermekek nem tagjai a háztartásnak;

másrészt pedig a már fentebb említett, mai korra jellemző kisebb gyermekvállalási kedv. A családszerkezet változását szintén megerősíti az az adat is, miszerint a családdal nagyon kevés esetben élnek együtt a kérdezett szülei, vagy más rokona. (23. táblázat)

<b>Családszerkezet (N=137)</b>	
Van-e a háztartásban házastárs?	82%
Van-e a háztartásban élettárs?	36%
Van-e a háztartásban gyermek?	31%
Van-e a háztartásban unoka?	31%
Van-e a háztartásban szülő?	15%
Van-e a háztartásban após/anyós?	4%
Van-e a háztartásban nagyszülő?	2%
Van-e a háztartásban testvér?	6%
Van-e a háztartásban sógor/sógornő?	2%
Van-e a háztartásban vej/meny?	6%
Van-e a háztartásban egyéb rokon?	3%
Van-e a háztartásban egyéb nem rokon?	1%

23. táblázat

## 5. VALLÁS A FALUBAN

Az új generációk megjelenésével nem csak a falu iskolázottsági és foglalkozási jellemzői változtak meg, hanem a vallásosság is átalakult. 1937-ben Tomori Viola külön kihangsúlyozta Dudar zárt, református jellegét. Szinte minden lakos életében kitüntetett szerepet kapott a vallás, melyet a rendszeres templomba járással folyamatosan gyakorolt.

A vizsgálat válaszadóinak 85%-át nevelték vallásosan gyermekkorukban (24. táblázat).

<b>Vallásos neveltetés (N=137)</b>	
Nem	15%
Igen	85%
Összesen	100%

24. táblázat

Ugyancsak sokan tartják magukat – kifejezetten, inkább vagy valamennyire – vallásosnak a mai napig. (25. táblázat)

<b>A vallásosság szintje (N=136)</b>	
Kifejezetten vallásos	27%
Inkább vallásos	33%
Vallásos is, meg nem is	22%
Inkább nem vallásos	9%
Egyáltalán nem vallásos	9%
Összesen	100%

25. táblázat

A korosztályok tekintetében mégis megfigyelhető egy apró eltérés. Általában a legidősebb korosztályhoz tartozók erősen vallásosnak mondták magukat. A legfiatalabb korosztály azonban már tartózkodóbb ennél, és habár nem állítják, hogy nem vallásosak, mégis inkább középen foglalnak állást, és a legtöbben „vallásosak is, meg nem is”. (26. táblázat) Mindent összevetve mégis elmondható, hogy Dudaron még ma is fontos szerepet játszik a vallás.

<b>Vallásosság szintje és korcsoportok</b>						
	Kifejezetten vallásos	Inkább vallásos	Vallásos is, meg nem is	Inkább nem vallásos	Egyáltalán nem vallásos	Összesen
Fiatál (N=34)	12%	27%	38%	9%	14%	100%
Középkorú (N=58)	19%	31%	24%	14%	12%	100%
Idős (N=44)	48%	41%	7%	2%	2%	100%

26. táblázat

A század eleji állapothoz képest azonban a tisztán református jelleg is meglazult. A bánya nyitása után több száz embert vonzott a faluba, akiknek addigra már nem elhanyagolható része tartozott más felekezethez. Így előbb a katolikus vallás, később pedig a püNKöSDi és az evangélikus egyházak is megjelentek Dudaron. Habár legtöbben még mindig a református egyházhoz tartoznak, már igen nagy az aránya is, aki más valláshoz tartoznak – katolikus vallás a második legnépSzerűbb a faluban, melyhez a válaszadók 32%-a tartozik. (27. táblázat)

Vallási közösséghez való tartozás (N=127)	
Nem tagja	13%
Katolikus	32%
Református	50%
Pütkösdí közösség	3%
Evangélikus	2%
Összesen	100%

27. táblázat

## ZÁRSZÓ: EGY FALU LEHETŐSÉGEI A 21. SZÁZADBAN

A településmarketing és annak stratégiái egyre fontosabbá válnak napjainkban, hisz a növekvő verseny, valamint a szükségletek kielégítése miatt rá kell lelnünk egy olyan profilra, mely a települést mássá, és így versenyképessé teszi a többi településsel. Dudaron a 20. században ez a profil az ipar volt és a bányászat. Nemcsak a felesleges munkaerő megélhetését tudta kisegíteni, de ezzel együtt a falu fejlődésére is hatással volt. Intézmények jöttek létre, a kereskedelem fejlődött, kulturális összetartás jött létre a faluban. A rendszerváltás, majd főleg az ezredforduló után azonban – a bánya és az ipar megszűnésével, a népességszám csökkenésével és a falu elöregedésével – a kereskedelem visszaesett, rengeteg munkahely szűnt meg, melyeknek következtében Dudarnak is új marketingstratégia után kell néznie. A településnek el kell döntenie, hogy milyen tématerületben képes erőforrásait kiaknázni.

A szuburbanizáció növekedése miatt egyre inkább előtérbe kerülnek a vidék falvai, az olyan csendes, zöld övezetek keresése, melyekbe a városi ember szívesen kiszabadulna rövidebb – hosszabb időre. A Bakony térsége Magyarország egyik legszebb vidéke, a turizmus egyik kedvelt célpontja. Dudar háborítatlansága nem sokat változott a század eleji állapot óta, viszont a kiépült infrastruktúrával és leginkább a közlekedés fejlődése által pedig elérhetőbbé teszi önmagát és a környező területeket, városokat is. A Dudart körülvevő vidék, növényzet és a természeti kincsek pedig lehetőséget nyújtanak a természetbe vágyó érdeklődők számára is, például az Ördög-árokcal.

A régi hagyományokat, népdalokat, történeteket Dudar még mindig őrzi, melyek mellé újakat társít. Olyan falunapok, rendezvények kerülnek megrendezésre az utóbbi években a faluban, melyek szintén turistavonzó hatással bírhatnak amellet, hogy a helyi lakosságot is újra megmozgatják. A bányásznapot még ma is megtartják a faluban, az új rendezvények között pedig ki kell emelnünk a 2012-ben már másodszorra megrendezésre kerülő Körte és Diófesztivál, mely minden szeptemberben színes programokkal várja az érdeklődőket.



Dudar intézményi ellátottsága rendkívül jó. Óvoda, általános iskola, polgárőr-ség, orvosi ügyelet található a faluban, melyek jelenléte a lakosságnak biztonságot nyújt. Fontos megemlíteni az Európai Unió pályázási lehetőségeiben Dudar részvételét, hisz ennek köszönhetően épülhetett és fejlődhetett Dudar agglomerációjának szennyvízelvezetése, illetve szennyvízkezelése, valamint az iskola energiafogyasztási költségének redukálása, melynek 80-90%-át a felszerelt napelemek segítségével termelheti ki. Az alapvető élelmiszereket, fogyasztási cikkeket szintén be lehet szerezni a faluban, így a nagyvárosokat már csak a kórház vagy speciálisabb igények miatt kell felkeresni.

Dudar a szokásosnál is nagyobb hangsúlyt fektet a gyermekek fejlődésére, amit külön nekik szervezett programokkal már az óvodás kortól szorgalmazznak. A testvérvárosokkal ápolt jó kapcsolatok révén pedig a diákok könnyebben elérhetnek olyan országokba, melyek új élményekkel és tudással segíthetik őket. A francia és német kapcsolatok eredményeként jöhetett létre 2010 nyarán Dudaron a Nemzetközi Ifjúsági tábor is.

Végül meg kell említeni a foglalkoztatás új lehetőségét Dudaron. Mint már említettük, a munkahelyek megszűnésével a lakosságnak más településeken kell munkát keresnie megélhetése biztosítása érdekében. Dudaron régi-új lehetőségként ismét nyílt bánya a 2000-es évek elején, a fel nem tárt széntelepek kitermelésére, kiegészülve a bauxittermeléssel, mely a szén elérhetőségének is az előfeltétele.

## FELHASZNÁLT IRODALOM

Erdei Ferenc (1973): *Parasztok*. Budapest, Akadémia Kiadó

Novák Éva (2009): *A családról mindenkinek*. Szeged, Jate Press